

139/7 NESÅA (Neselva) (Vassdragsnr. 139.CZ)

<u>Fylke(r):</u>	Nord-Trøndelag
<u>Kommune(r):</u>	Grong, Namskogan, Røyrvik
<u>Kartblad N50:</u>	1824 II, 1824 III, 1924 III
<u>Nedbørfelt:</u>	273,3 km ²
<u>Toppunkt-utløpspunkt:</u>	1159 - 75 moh.
<u>Skoggrense:</u>	Ca. 500 moh.
<u>Marin grense:</u>	160 moh.
<u>Naturgeografisk region:</u>	34a: Bar- og fjellbjørskogområdet nord for Dovre til Vest-Jamtland, underregion; Skogen nord til Hattfjelldal i Nordland 35h: Fjellregionen i søndre del av fjellkjeden, underregion; Trøndelags fjellområder
<u>Landskapsregion:</u>	14: Fjellskogen i Sør-Norge 27: Dal- og fjellbygdene i Trøndelag 35: Lavfjellet i Nordland og Troms
<u>Urørt natur:</u>	>5 km: 42 %, 3-5 km: 19 %, 1-3 km: 18 %
<u>SP-kategori/-gruppe:</u>	I/3, II/10, II/10, I/3, I/3
<u>Verneplanstatus:</u>	Vurdert i VP III
<u>Nasjonale laksevassdrag:</u>	Inngår i lakseførende del av Namsen

Generell beskrivelse

Nesåa (Neselva) er en av de større sideelvene til Namsenvassdraget. Kildene ligger i fjellområdene mellom dalføret Namdalen og Lierne, og utløp i Namsen like nord for tettstedet Harran i Grong kommune.

Området har et kontinentalt klima i lavere deler og et kontinentalt fjellklima i de høyere. Fuktige maritime luftmasser trenger ofte inn i området. Den maritime påvirkningen kan derfor være stor, spesielt høst og vinter. Normal årsnedbør er 1100 - 1500 mm. Beregnet spesifikk avrenning er 59,01 l/s/km² og middeltilsiget 16,13 m³/s.

Feltet er preget av høyfjell med et stort innslag av vann og tjern. Vannene Øverste Nesåvatnet, Øvre Nesåvatnet, Midtre Nesåvatnet, Nedre Nesåvatnet samt Langløyftvatna, Reinsjøen og Gaajsjaevrie, er alle mellom ca. 1 og 2 km².

En stor kraftoverføringsledning går gjennom nedre deler av feltet og representerer det største tekniske inngrepet. Det er en del skogsbilveier i nedre deler. Det ligger 5-6 gårdsbruk og ca. 15 bolighus i nederste del ved samløpet med Namsen.

Hele området har status som LNF i kommuneplanenes arealdel.

Ingen områder er vernet etter naturvernloven.

Vannkvaliteten er god, men næringsfattig og med pH-verdier på 6,6-7,0. Ledningsevnen er stort sett lav, den er lavest øverst i vassdraget med tendens til økt verdi nederst, ved innslag av marine sedimenter. Høyest ledningsevne er målt i Øvre Nesåvatn som har berggrunn med innslag av kalk.

Geologisk mangfold

Berggrunnen tilhører i hovedsak Grongfeltet, et komplisert område med flere skyvedekker. Fra Namsen og vestover ligger et høgmetamorft dekke med overskyvningsgrense mot øst. Øst for dette følger et massiv bestående av granitt og gabbro, som dominerer feltet. Helt i øst og videre nordøstover mot Tunnsjøen ligger et dekke av mindre omdannede og mer næringsrike bergarter, hovedsakelig grønnsteinsmassiver.

Kildeområdene er dominert av bart fjell, men ved Reinsjøen og midtre Nesåvatn ligger mye tykt morenedekke, drumliner og smeltevannspor, i tillegg til noen breelvavsetninger. I midtre deler ligger mye tykt sammenhengende morenemateriale og store brerandavsetninger bestående av breelvmateriale

med dødisgroper og eskere, som viser stagnerende forhold på slutten av avsmeltingen. De nederste 5 km er dominert av marin leire med ravinlandskap og til dels skredmasser.

Vassdraget har flere fine fosser, særlig mellom de 3 Nesåvatnene. Vassdraget har flere lengre meanderende partier i nedre del av vassdraget.

*Middels verneverdi ***

Biologisk mangfold

Dyreplanktonproduksjonen karakteriseres som lav. Gruppen Cladocera (vannlopper) utgjør mesteparten av dyreplanktonet. Døgnflue-, steinflue-, knott-, og fjærmyggglarver er dominerende bunndyrgrupper i rennende vatn. Bunnfaunaen i strandsonen i vannene varierer fra en enkelt sammensatt fauna i de høyestliggende vannene til en rik sammensatt fauna i Nesåvatnene. Ørret og røye finnes naturlig i hele vassdraget. I Nedre og Midtre Nesåvatn har disse meget god kvalitet. Øverste Nesåvatn har en stor bestand av småfallen røye og ørret er satt ut. Alle fire Nesåvatnene er meget ettertraktete av fiskere. Fisket i elvene er mindre omfattende. Nesåa var opprinnelig ikke lakseførende, men etter laksetrappbygginger i Namsen, kan laksen vandre opp til Iskvernfossan ca. 5 km opp i Nesåa. Etter at det er satt ut yngel ovenfor fossen har antallet laks og sjørøtt her økt. Nesåa har fått stor betydning som oppvekstområde for utsatt laksyngel.

Feltet domineres av næringsfattig berggrunn med tilhørende plantearter, skarpe geologiske skiller gir et variert vegetasjonsbilde. Dominerende arter er molte, røsslyng og torvull. Det er registrert ca. 285 arter karplanter, hvorav 211 i den elvenære sonen. Innslag av kulturbetingede planter er lite. I dalbunnen og nordvendte lier finnes en god del myr, for det meste med fattig vegetasjon. Rikere myrtyper er sjeldent. I de rikere berggrunnsområdene, særlig i området Tjuahkere ved Øvre Nesåvatn, finnes reinrosehei og lesideenger med arter som kranskonvall, skogmarihånd, stortveblad, ballblom, kvitsolleie, tyrihjul og kvitbladtistel. Fra skoggrensen i lia og opp til toppen av Tjuahkere dominerer fjellvegetasjon, for en stor del reinrosehei. Mot sør grenser området til rike botaniske områder i traktene mot Berg gård ved Sanddøldalen.

Feltet er viktig som viltområde, særlig for arealkrevende arter. Det er registrert 85 fuglearter, noe som er et større antall enn forventet ut fra feltets areal. Viltbiologiske "nøkkelområder" særlig for fugl, er Fiskløysa, Storholmen, Rognbuvatnet/Klumptjønn samt Øvre, Midtre og Nedre Nesåvatn. Det er registrert gode vinterbiotoper og tidvis stor tetthet av elg i de nedre deler av Nesådalen. Rådyr forekommer. Sjeldne arter som jerv, gaupe og fjellrev er observert regelmessig. Oter har eller har hatt fast trekk over Nesåvatnene til Stallvikelva. Det er svært gode biotoper for storfugl og fjellrype, mens lirype og orrfugl finnes i mer konsentrerte områder i tilknytning til vassdraget der fjellbjørkeskogen er best utviklet. Det er kjente hekkeplasser for kongeørn og fjellvåk. Det finnes et par gode biotoper for våtmarksfugl. Det er registrert rasteplasser for sædgås på trekk.

Av rødlistede fuglearter er storlom, kongeørn og jaktfalk observert. De to førstnevnte hekker muligens. Jerv, oter og bjørn finnes, men yngling er ikke konstatert.

*Meget stor verneverdi *****

Landskapsbilde

Skogområdene i nedre deler danner et dalføre langs Nesåa, delvis omgitt av fjell og med en variasjon av skogåser og myrområder. Dette området er relativt typisk for regionen. Dalføret fortsetter innover fjellområdene med forgreininger og små sidevassdrag. Området varierer mellom småskala- og storskalalandskap, fra områder med panoramalandskap til områder med småkupert topografi. Fjellområdene tilknyttet Nesåvassdraget danner et velavgrenset, velarrondert område.

Det meste av feltet ligger langt fra vei og har lite tekniske inngrep. Her er også svært lite hytter. Områdets store andel "Villmarksområder", store landskapsvariasjoner og rik vegetasjon i deler av området, gir feltet særpreg.

Høyfjellsområdene, med et stort innslag av vann og tjern, gir området egenart i regionen, spesielt i den østlige delen. Landskapet er ellers nokså nakent med høyfjellskarakter. Vassdraget karakteriseres

videre av mange forgreininger og et meget stort antall tjern og dammer. Landskapsbildet i øst har karakter av høyfjell, med lokalt mange områder med stor estetisk verdi. I de nedre delene gir kontrasten mellom den 1156 meter høye Heimdalshaugen og det rolige skoglandskapet lenger ned et markert landskapsbilde med egenart. I sør har området en rik og frodig vegetasjon, mens de nordlige delene har høyfjellskarakter.

Friluftsliv

Nesåvassdraget omfatter et større regionalt friluftsområde med urørt karakter, og store deler av midtre og øvre Nesåvassdraget representerer et av de siste større villmarkspregede naturområdene i Nord-Trøndelag. Landskapet og de svært gode fiskemulighetene i de midtre, øvre og sørøstlige delene særpreger vassdraget i friluftssammenheng. Området er meget godt egnet for tradisjonelt friluftsliv og har i de siste årene blitt sentralt for utøvelse av klassisk friluftsliv med lite tilrettelegging.

Det er et par turisthytter i området. Merkede turstier finnes i nordøst. Området har godt skiterreng og er spesielt godt egnet til gjennomgangsturer, med flere ulike utgangspunkt og mål. Området er godt egnet til fotturer, men terrenget kan periodevis være noe kupert.

Skogsbilveiene i nedre deler er mye brukt til turkjøring. Skogdalføret i vest er lett tilgjengelig fra vei. Fra Skorovatn utnyttes den indre delen og høyestliggende delen av området. Brukere er både lokalbefolkningen i Grong og utenbygdsboende.

Det er meget gode fiskemuligheter i de mange vannene. Området er også godt egnet til jakt. Rype er det viktigste jaktbare vilt. Den småkuperte karakteren for store deler av området medfører at landskapet oppleves "nært", og at området som helhet oppleves variert og arealmessig stort. Området har også gode molte- og tyttebærføremster. Særlig er skog- og myrområdene i vest mye brukt til bærplukking. Fjellområdene i øst brukes noe til jakt og fiske.

*Meget stor verdi *****

Kulturmiljø

Det er i alt registrert 27 faste kulturminner i vassdraget. De tre steinalderboplassene ved Fiskløysa, samt to løsfunn fra steinalder langs vassdraget, viser at området har vært i bruk i steinalderen. De syv gravhaugene fra jernalder på gårdene Bya og Solem vitner om gårdsbosetting i denne perioden nederst i vassdraget. Dette er trolig en av de ytterste utpostene i jernalderbosettingen i Namdalen. Et økseblad av jern fra Solem viser bosetting i yngre jernalder, og det er sannsynlig at bosettingen her har fortsatt i middelalderen. Utmarksressursene har trolig spilt en viktig rolle for bosettingen. Det er registrert en jernvinneplass, og dessuten to yngre kullmiler i utmarka langs vassdraget.

Det er registrert tre samiske gammetufter og to stabbur knyttet til reindriften i området. En av gammene med stabbur skal ha vært brukt på 1900-tallet. Det er trolig flere samiske kulturminner i et langt større antall i området.

Nederst i vassdraget er det gårdsbosetting hvor det er registrert et tun med bygninger fra 1800-tallet. Fra midten av 1800-tallet til annen verdenskrig foregikk det tømmerfløting i vassdraget, men faste kulturminner etter denne driften er ikke kjent.

Fjellområdene ovenfor Einnsela i Nesådalen har vært brukt til jakt og fisk. Ellers er setring og skogsdrift viktig for området. En regner med at setrene i området ble tatt i bruk på slutten av 1700-tallet og begynnelsen av 1800-tallet. Det eneste som i dag skal være bevart av eldre seterbebyggelse, er den registrerte fellesetra fra 1910. Det var småbrukerne i Harran som brukte denne. Byggeskikken er typisk for området, og setra utgjør det mest interessante kulturminnet fra nyere tid i området.

Det er store kulturminneinteresser langs vassdraget, med kulturminner som inneholder et variert og til dels viktig kunnskapspotensiale av regional betydning. De samiske kulturminnene er knyttet til en levende kultur. Det er et nært samband mellom alle de registrerte kulturminnene og elver og vann.

*Stor verneverdi ****

Samiske interesser

Nesåa er et sentralt vassdrag i samisk sammenheng. Innenfor nedbørfeltet er det viktige samiske interesser knyttet til reindrift, kulturmiljø og kulturminner. Det har vært en kontinuerlig reindrift i

området fra gammelt av og området er i dag viktig for Østre Namdal reinbeitedistrikt. De fleste samiske kulturminnene finnes i den øvre og østlige delen av nedbørfeltet. Boplasser, gjerdeplasser og oppbevaringsplass for mat er registrert. Kulturminnene er representative for området. Den tidligste bruken av området er vanskelig å angi da det ikke er gjort omfattende arkeologiske undersøkelser av de samiske kulturminnene med dateringer.

*Meget stor verdi *****

Landbruk

Jord- og skogbruk

Nedbørfeltet omfatter ca. 63 200 daa produktivt skogareal og ca. 1 150 daa dyrket mark. Det drives konvensjonell landbruksdrift i området. Husdyrhold i området er ku/melkeproduksjon, ammekyr og sau. Nedre del av vassdraget er et viktig og aktivt drevet skogområde, fordelt på firmaskoger og flere relativt store gårdsskoger. I Verneplan III ble skadevirkninger på landbruket som følge av regulering vurdert som små.

Reindrift

Feltet ligger i sin helhet innenfor Østre Namdal reinbeitedistrikt, som har 11 driftsenheter og 44 reineiere. Reinbeitedistriktet har barmarksbeiter i de indre fjellområdene øst for Namdalen og vinterbeite i Bogna, mellom Namsfjorden og Snåsavatnet. Feltet er viktig høstbeite og brukes enkelte år som vinterbeite. Området har en viktig funksjon som vårbeite når det er vanskelige snøforhold lengre øst i distriktet. Hovedflytteleia mellom sommer- og vinterbeitene går gjennom området og krysser Nesåa på flere steder.

*Meget stor verdi *****